

Палькове болото

Володимир Титаренко

Коли я чую слова "казкова країна", то в моїй уяві завжди постають придеснянські бори, луки, озера. Якщо і є десь ота казкова країна, то, мабуть, вона отут, на берегах тихої, зачарованої Десни.

Поволі, урочисто несе свої чисті й прозорі хвилі Десна. Вени плинуть, мов грають, у заткану тремтливим маревом далечінь. А над Десною звелися високі береги, розляглися зелені луки, величні бори. І здається, що час не владний над цією мальовничою місцевістю. Отак, як зараз, на цих берегах було триста, чотириста, а може, й тисячу років тому. Хіба що, може, свавільна Десна час від часу змінювала своє русло, шукала інші, легші шляхи, лишаючи після себе стариці, які поволі міліли, заростали очеретом та осокою, ставали пристанищем для диких качок.

Розважливо перемовляються між собою дуби-велетні. Є тут дуби-дідугани в тричотири обхвати. Стоять собі на узвишші, дивляться на далеке небо, злегка погойдують своїми розвихреними густими чубами. На протилежному березі Десни вишумовує сосновий бір. Стрункі, як молоді дівчата, сосни збігають по жовтому піску до самого берега.

А там далі — луки. На них де-не-де ростуть поодинокі верби і розсипалися невеличкі озера, зарослі очеретами й густими лозами. Вода в тих озерах чиста як сльоза, і на дні видно кожну піщинку, кожну рибку, що пропливає неподалік від берега. Колись, років двадцять тому, я вперше потрапив у ці місця, і відтоді якась незбагненна сила кличе мене сюди. Є тут у мене і гарні друзі, і добрі знайомі. Та найбільше я заприятелював із старим мисливцем Кузьмою Петровичем Ковалем. І коли приїжджаю до нього в гості, то найперше відвідую місця, які найбільш припали мені до серця.

Люблю я ходити по схилах Косового яру. Тут, на вершечку косогору, росте дуб-богатир. Кузьма Петрович запевняє, що стовбур дуба можна обхопити тільки вп'ятьох. А років йому десь понад півтисячі. На дні яру нуртує невеличке джерельце чистої води. Тварини часто приходять до джерела і довго п'ють воду. І що цікаво — ніяких сутичок біля джерела не буває. Якщо навіть вийдуться на водопої вовк і козуля, то вовк не переслідуватиме полохливої тварини.

Неподалік Косового яру — колонія сірих чапель. Їх тут живе близько трьох тисяч. Птахи вимощують свої гнізда, кружляють над лісом, вигодовують свою малечу. Молодь виростає і теж селиться на берегах Десни — у своєму рідному лісі.

Кузьма Петрович знає тут кожну шпарину, навіть найменші зміни помічає його пильне око.

Сьогодні ми йдемо на Палькове болото. Там справжнє роздолля для лосів, тетеруків, зайців. Дубовий ліс лишається позаду, і ми виходимо в молодий осичник. Деревця тут постали пліч-о-пліч, пройти крізь їхні зарості неможливо, і мій провідник бере праворуч, виходить на вузьку стежину. Несподівано зупиняється й показує на

щось:

— Бачиш?

— А що там?

— Лось.

— Де?

— Он там біля верби. Там озерце, і він повертається з водопою. Не наш лось. Цього лося я вперше бачу...

Придивляюся і справді помічаю лося. Він обриває на осиці молоді гілочки...

Ідемо далі. А ось і Палькове болото. Де-не-де земля починає зрадливо дрижати, подекуди видніються калюжки води. Виходимо на простору галявину.

Над розлогою вербою кружляють дві ворони, потім до них приєдналася третя. Птахи то опускаються на землю, то знову злітають у повітря.

Обережно наближаємося до верби. Коли підійшли — в повітря знялося десятків зо два ворон. На землі лежав труп лося. У тварини перегрижене горло, об'їдені стегна. Але ще добра половина туші була ціла. Коваль глянув на мене і сказав:

— Вовки... Цілий виводок! Четверо молодих, самець і вовчиця. Минулої ночі розбій вчинили, а зараз десь поблизу. На світанку повернуться знову. Останнім часом надто вже їх розплодилося в цих краях. Шкоди завдають лісовим жителям. А взимку, дивися, й до села заглянуть. Треба заходів вживати. Ану, гайда додому!

Ми швидко повертаємося в село Кузьма Петрович виносить з комірчини загорнуту в стару сорочку банку, щільно перев'язану шпагатом. У банці отрута. План мисливця простий: він хоче закласти отруту в тушу загризеного лося і в такий спосіб знищити весь виводок. Прихоплює з собою костяного ножа. На мій погляд відповідає:

— Метал вовки зразу вчують, а кістка нічим не тхне. Вовк — звір розумний, обережний. І підступний. Десяток вовків у лісі — і ніякої живності в ньому не лишиться.

Знову повертаємося на Палькове болото. Тепер уже добре одягнені, з харчами, бо доведеться цілу ніч пробути в засідці.

— Чого ми маємо сидіти? Адже отрута й без нас подіє.

— Аби ж то так! Може, візьме вовк отруту, а може, щось і запідозрить. Тоді вже треба вовчицю з рушниці брати!

Підходимо до замордованого лося. Кузьма дістає костяного ножа, робить глибокі проколи і обережно засипає в них наш "гостинець". Руки перед тим кров'ю лося вимастив — щоб не було ніяких сторонніх запахів. А потім влаштували засідку між трьома молодими соснами. Звідси видно лося, і вітер у наш бік віє. Тепер треба чекати. Чи прийдуть вовки, чи помандрували далі й лишили свою недоїдену здобич воронам?

Кузьма запевняє:

— Прийдуть. Щоб отаке добро та залишили! Поки не з'їдять геть — від лося далеко не підуть. Вони й зараз десь неподалік, у безпечному місці. Я їх добре знаю. Скільки років живемо поряд! У них на Пальковому болоті кубла. Є тут такі місця, що хіба на вертольоті туди дістанешся... А полювати вовки йдуть у ліс. Це лося загризли, а

минулого літа трьох козуль звели. Забив я тоді вовчицю, і зграя щезла. А це знову навідалися...

Поволі спливає час. Кузьма розповідає всяку всячину, пригадує своє минуле життя. Часом повторюється, вже колись розповідав мені, але слухати його цікаво, бо є в тих розповідях нові, ще не відомі мені подробиці.

— От ви кажете, вовки — тварини,— повагом розмірковує мисливець.— І вам, мабуть, жаль стало, коли я розповів, як забив вовчицю... А вовк — це розбійник! То хіба ж можна жаліти розбійника? Один цей хижак, щоб прожити, мусить з'їсти за рік десятків лосів. Отут і думай...

Нарешті перед світанком, коли я трохи задрімав, Кузьма легенько смикнув мене за рукав:

— Прийшли! Я ж казав, що придуть!

Біля лося сиділи вовки. Тварини раз у раз схоплювалися на ноги, жалібно скімлили й тяглися до їжі. Самець пильно обнюхував здобич. Щось йому, мабуть, не подобалося, збуджувало підозру. Він глибоко втяг повітря і гучно чхнув, навіть витер лапою носа, наче відганяв неприємні запахи. Поволі відійшов від лося, повернув до гурту і сів на задні лапи.

Мисливець нервував:

— Невже пронюхав старий розбійник? Усе ж робив як треба, а, бач, не бере принаду!

Почало розвиднятися. Вовки сиділи біля лося. Не наважувалися кинути здобич.

Нарешті над лісом піднялося сонце, старий вовк підвівся й поплентав у зарості. За ним рушили вовчиця й молоді вовки, невдоволено позираючи на залишки лося.

Кузьма прицілився, і голосна луна пострілу покотилася вранішнім лісом. Вовки підстрибнули від несподіванки і великими стрибками подалися до заростей верболозу. На землі лишилася вовчиця. Услід вовкам гримнув ще один постріл, та куля, очевидно, не наздогнала цілі. Зачекавши якийсь час, ми підійшли до вовчиці. Вона лежала нерухомо.

Щоб мешканці Палькового болота не отруїлися нашою отрутою, ми старанно закопали лосині рештки. І тільки по тому вирушили з трофеєм додому. Десь далеко в гущавині почулося вовче виття.

— Тепер не скоро навідаються в ці місця,— обізвався мисливець.— Жаль тільки, що не пощастило звести всього виводка. Чимало лиха накоять ці лихоманці.

Над лісом піднімалося сонце, озивалися птахи. А вовче виття ще довго чулося в непрохідній гущавині.